

Karel van Mander, *Olijf-Bergh* 1609. Voor het eerst heruitgegeven met inleiding, annotatie, weergave van de opgespoorde bronteksten en register van namen. Ed. P.E.L. Verkuyl. 2 dln. Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2004. – ISBN 90 6550 756 6. € 55,-

In 1609 verscheen Karel van Manders *Olijf-Bergh*, een leerdicht over het Laatste Oordeel, bij bevriend uitgever Passchier van Westbusch. Van Mander was drie jaar daarvoor overleden en had een ‘claddigh schrift’ nagelaten op basis waarvan Van Westbusch een gedrukte uitgave verzorgde. Van die uitgave is nu een studie-editie verschenen, verzorgd door P.E.L. Verkuyl.

Verkuyl stelt zich een aantal doelen met deze editie: het openleggen van de 1609-uitgave, zowel in de vorm van een leestekst (met onder andere aangepaste interpunctie en indeling van gezangen, deel I) als in de vorm van een diplomatische weergave (deel II, Appendix IV). Tevens wenst hij inzicht te geven in de bronnen die Van Mander inspireerden tot het dichten van de *Olijf-bergh*. Kijkend naar de grafische weergave van de resultaten van Verkuyls zoektocht naar Van Manders bronnen (strepen in marges naast de leestekst geven aan van welke passages Verkuyl de bron heeft kunnen traceren), dan is duidelijk dat de *Olijf-bergh* stevig wortelt in bestaande literaire tradities. Ook voorziet Verkuyl in een uitgebreide inleiding (met onder andere een goed onderbouwde datering van Van Manders handschrift) en in gedetailleerde annotaties.

Omdat Van Westbusch alleen kon werken met een (onvoltooid gebleven?) manuscript van Van Mander, bevat de 1609-uitgave vele tegenstrijdigheden en onduidelijkheden. Ook die beoogt Verkuyl in deze editie op te lossen, met behoud van leesbaarheid en overzichtelijkheid. In de inleiding worden bevindingen daarom bijvoorbeeld zo schematisch mogelijk weergegeven, en de editie is tweedelig om onnodig bladerwerk te voorkomen. De zorgvuldigheid en zorgzaamheid waarmee Verkuyl te werk is gegaan, maken zijn editie tot een eerbetoen aan Van Mander.

Els Stronks

P.C. Hooft, *Geeraerd van Velsen / Baeto of Oorsprong der Hollanderen*. Bezorgd door Henk Duits. Amsterdam: Bert Bakker, 2005. (Deltareeks.) – ISBN 9035127331. € 32,50

Wie dit fraaie boek koopt krijgt een sieraad voor de boekenkast met daarin twee toneelstukken die zowel literair als historisch van het grootste belang zijn. De spelen, die prachtige scènes en lyrische passages bevatten, zijn gematigd aangepast aan het moderne Nederlands: ze zijn herspeld, maar niet zodanig dat de schoonheid van Hoofs taal is aangetast. Ook de interpunctie is gemoderniseerd. Voor de geoefende lezer van zeventiende-eeuwse poëzie is het onwennig, misschien zelfs wat teleurstellend, maar men moet zich realiseren dat de meeste lezers niet geverseerd zijn in de oudere taalfasen, en gehinderd worden door de afwijkende spelling. Alleen al de accenten die Hooft, zelfs in zijn eigen naam, op talrijke o's plaatst zullen veel moderne lezers afschrikken. Als uit die grote groep lezers een aantal nu deze toneelstukken wel kunnen lezen, terwijl anders de drempel te hoog zou zijn, is de grote moeite die Henk Duits zich getroost heeft niet voor niets geweest. Overigens is aan de moeilijke taal van Hooft niets veranderd: zijn ingewikkelde grammatica en vocabulaire zijn intact gelaten. Overvloedige annotaties verklaren de tekst, waar nodig een hele zin voorvertalend.

Daarbij is kennelijk de stelregel van de reeks dat er wel geannoteerd mag worden, maar de annotator mag niet verwijzen naar andere literatuur, en zeker geen Latijnse citaten opnemen. Bij het zien van een reeks Latijnse woorden slaan de moderne lezers het boek dicht, dat heeft de uitgeverij laten uitzoeken, en ze kopen ook geen boeken meer van datzelfde type. Het gevolg is soms alleen maar potsierlijk, zoals bij vs. 291 van de *Baeto*, waar een noot staat: ‘vgl. Juvenalis, *Satyrae*, X, 349.’ Wel de verwijzing, maar *niet* de Latijnse tekst en zelfs geen Nederlandse vertaling daarvan. Nu moet de lezer naar de boekenkast lopen, Juvenalis openslaan en zien wat er in dat vers staat. Als de versnummering overeenkomt: wie naar de Loeb-editie grijpt vindt het niet, want daar staat het citaat in vs. 350. Ook het internet (<http://www.thelatinlibrary.com/juvenal/10.shtml>) heeft de moderne telling, reden te meer om ook de zeventiende-eeuwse Juvenalis-uitgaven nog eens te digitaliseren. Maar als de lezer het niet opgeeft vindt hij, desnoods een vers lager, een citaat waar hij wat aan heeft, want de manier waarop Hooft de gedachte van Juvenalis weergeeft is tamelijk ingewikkeld, en daarom misschien wat raadselachtig. Juvenalis' formule-